

О ОПЕРАТИВНОМ МАСКИРАЊУ

Од ратног лукавства, преко све сложенијих мера маскирања борбених дејстава развило се оперативно маскирање као елеменат савременог борбеног обезбеђења без кога се не може замислити извођење операција. Оно се је широко примењивало у Другом светском рату, а искуства тада стечена могла би се свести на следеће:

— уочен је значај оперативног маскирања за успех операције;
— сви видови и родови војске учествују у припреми плана оперативног маскирања;

— одређују се посебна лица за усклађивање и руковођење радовима на оперативном маскирању;

— свеобухватност и солидност мера оперативног маскирања;

— припреме за оперативно маскирање су дуге;

— техничка средства за маскирање употребљавају се масовно;

— оперативно маскирање се најчешће врши у циљу обмане непријатеља у односу на правац удара и време напада.

Атомско оружје и развој других техничких средстава указују на то да ће оперативно маскирање у условима савременог рата имати још већи значај и да ће морати да буде квалитетно на још вишем степену него што је то био случај до данас.

Брзина борбених дејстава условљаваће потребу да се изаберу такви методи оперативног маскирања који ће бити у складу са потребама појединих операција. Према томе, може се очекивати да ће и припреме за оперативно маскирање бити краће.

Употреба нових техничких средстава, а посебно атомског оружја, захтеваће да се техника оперативног маскирања усклади са последицама које та средства проузрокују. Једном речи, што год је више нових поступака при употреби јединица у борбеним дејствима, и што год је савршенија и разноврснија материјална база армија, то су и могућности оперативног маскирања веће. Ова два утицајна чиниоца претстављају данас основу перспективе развоја оперативног маскирања. Поред њих је не мање важан и трећи чинилац, а то је *умешност команданта и штаба у проналажењу најбоље и најоригиналније идеје за извођење обмане.*

У условима употребе атомског оружја обмана противника је, дакле, више него досада неопходан императив. При томе оперативно маскирање, као основа обмане, добија још већу важност. Пружање

могућности непријатељу да може открити наше намере значи, поред осталог, сигурно постати атомским циљем, а бити атомски циљ значи већи проценат губитака и теже извршавање задатка. Маскирање уопште, а посебно оперативно маскирање, поред осталих мера борбеног обезбеђења, правовремено и вешто примењено, омогућава: скривање циља операције, избегавање атомског удара (у односу на јединице), а према томе и сачување масе људи, и трошење атомских резерви непријатеља (уколико га наведемо да удар изврши „у празно“ стварањем лажних атомских циљева који ће привући његову пажњу и изазвати га да употреби атомско оружје без штетних последица по нас).

Чиниоци наведени у почетку, сваки на свој начин, али свакако не издвојено већ сви заједно, делују и на развитак оперативног маскирања. Тако, на пример, нови поступци при употреби јединица, боље рећи, поступци чији је значај већи него што је досада био, а који се нарочито потенцирају у савременој литератури (растреситост борбеног поретка, схватања да ће напад ноћу и у неповољним атмосферским условима бити нормална појава, већа примена убацивања јединица, већа употреба ваздушнодесантних јединица, коришћење у најширем обиму партизанских јединица итд., итд.), неминовно ће се користити у будућем рату. Узмимо, на пример, растреситост борбеног поретка, која је данас општепризната одлика при извођењу борбених дејстава. Шта нам она омогућава у односу на мере оперативног маскирања? Пре свега, због растреситости борбеног поретка све више тактичке и оперативне јединице заузимају у свим случајевима веће површине земљишта, јер им те веће површине омогућавају мањи проценат губитака од дејства непријатељског атомског оружја. Ако бисмо хтели да изазовемо дејство непријатељског атомског оружја, морали бисмо код непријатеља створити утисак да се негде налази рентабилан атомски циљ. За стварање таквог утиска треба прибећи извесним ситницама које „демаскирају“ претстављајући „лоше“ маскиране делове неког „рентабилног“ атомског циља. Свакако да је извршење тако компликованог задатка у условима будућег рата условљено развојем маскирних техничких средстава и технике маскирања до те мере да ће се моћи масовно примењивати.

Колико користи може да пружи правилна примена маскирних мера најбоље ће се видети из неког примера. Ако се, рецимо, ноћни напад мањег обима буде изводио са свим оним припремама које обично захтевају борбе већег обима, постоји реална могућност да се изазову непријатељска противдејства већег карактера (на пример, привлачење његових резерви ка тим „угроженим“ отсецима) и да се тиме нападачу олакша да на другим правцима дејствује стварним снагама и без већег отпора по дубини.

Употреба ваздушнодесантних јединица омогућава такође да се из тог аспекта сагледају неке мере оперативног маскирања. Иако су ваздушнодесантне јединице употребљаване масовно још у Другом светском рату, па су познате и неке мере оперативног маскирања, које се заснивају на употреби тих јединица, ипак ће у будућем рату

поступци у оперативном маскирању, у вези са дејством ваздушно-десантних јединица, бити много разноврснији. Тако, рецимо, већ сами начини транспортовања тих јединица (авионима, хеликоптерима или летећим платформама) указују на то да су могућности мера оперативног маскирања различите и по обиму далеко веће него досада. Развитак гумених макета за надувавање и њихова већ добро позната употреба у падобранским таласима такође је само једна од могућности обмане непријатеља. И масовна употреба хеликоптерских јединица ствара услове за примену нових поступака у оперативном маскирању. Да узмемо само претстављање лажног убацивања јединица у позадину непријатеља. Такав поступак на више праваца може изазвати забуну и нервозу у дејствима непријатељских јединица.

Дејства партизанских јединица, које својом покретљивошћу, појавом на местима где се не очекују, брзим препадима и акцијама наносе непријатељу осетне губитке, могу се у одређеним условима у савременом рату укlopити и у реализацију одређених задатака оперативног маскирања. Дејства партизанских јединица, почев од локалних акција до борби ширих размера (било да су повезана са дејством армије с фронта или не), омогућавају избор најразноврснијих поступака који се могу користити при оперативном маскирању.

У још већој мери него досада у сврху оперативног маскирања користиће се и методи психолошког рата. Лажне вести и притисак на психу непријатељских бораца у циљу сламања њихове воље да се боре примењиваће се у будућности још више него данас. Пошто је психолошки рат врло сложен, али константан, и пошто може да претходи рату, то се са планом оперативног маскирања усклађује по времену тако да онај део психолошких акција који се изводи у време планирања једне операције одговара циљу оперативног маскирања. То, поред осталог, омогућава и савремена техника, која делује на свест преко скоро свих човекових чула.

Други чинилац који битно утиче на бржи развој оперативног маскирања је савршенија и разноврснија материјална база (нарочито брз развој техничких средстава за извиђање). Данашња техничка средства пружају скоро неограничене могућности у том погледу (свакако да ни она најпримитивнија нису искључена када је реч о обмани непријатеља, али ова савремена пружају могућност квалитативно боље реализације оперативног маскирања). Узмимо, на пример, амфибиска возила. Њихово присуство скоро увек се може протумачити као предзнак претстојећег форсирања реке. Та чињеница се може искористити за реализацију неких задатака оперативног маскирања. Ако се њихово присуство открије на било ком делу речног отсека, непријатељ ће закључити да управо на том делу треба очекивати форсирање, а стварно форсирање се може извршити на савим другом отсеку реке.

Ако анализирамо питање појаве и усавршавања радиолокатора, боље рећи маскирања против средстава радиолокаторског извиђања, онда ћемо видети да је маскирање покрета и прегруписавања огромне количине борбене технике од необичне важности. С обзиром на то да

непријатељ врши радиолокаторско извиђање и са земље и из ваздуха, маскирна техника мора тражити нове начине маскирања уз масовну примену новог маскирног материјала који онемогућава ефикасно дејство радиолокаторског извиђања. Али, док је маскирање од непријатељског радиолокаторског извиђања са земље релативно лакше, јер су у питању само они делови земљишта где радиолокатор има „бри-сани простор“, дотле је маскирање од извиђања радиолокатора из ваздуха теже. У том смислу све металне објекте (тенкове и артиљериска оруђа) треба лети прекривати свеже насеченим зеленилом. Зимом је решавање тог проблема нарочито отежано. Зато се у још већој мери служимо обмањивањем непријатеља употребом металних трака и тзв. „угаоних одбијача“. Као што се види из ових примера, појава нових техничких средстава изазива потребу усавршавања не само метода оперативног маскирања већ и маскирних средстава.

Ако уз ово све узмемо и чињеницу да топлотно дејство атомске бомбе у великој мери утиче на стабилност постојећих средстава за маскирање, тј. релативно лако пали материјал за маскирање, онда је јасно да у том погледу успешна перспектива маскирне вештине захтева да се убрзано ради на проналажењу потребних противмера да се постојећи маскирни материјал сачува од паљења, као и да се пронађу материјали отпорнији на топлотно дејство атомског оружја. Неки подаци из стручне литературе дају нам прва охрабрења у том погледу. Тако на пример, износе се подаци о маскирним мрежама од материјала који издржава релативно велику количину калорија топлоте на квадратном сантиметру. Вероватно ће се и одела за заштиту људи од радиоактивног зрачења правити од материјала који се не може упалити. У неким часописима износе се и подаци о припреми извесних смеша у виду течности којом се натопа маскирни материјал и тако штити од топлотног дејства атомског оружја.

Трећи чинилац који сачињава основу перспективе развитка оперативног маскирања је умешност команданта и штабова оперативних јединица у избору идеје, планирању и спровођењу мера оперативног маскирања. Схватање суштине и значаја оперативног маскирања у борбеним дејствима под савременим условима је веома важан фактор у планирању боја. Пре свега, обавезна примена оперативног маскирања у обуци и стицање навика да се ни једна операција не спроводи без тог елемента борбеног обезбеђења јесте предуслов за умешност и оригиналност идеја оперативног маскирања у конкретним борбеним условима. Затим, доследно и упорно спровођење те идеје у дело од почетка до краја једне ратне операције омогућава коришћење свих предности које оперативно маскирање пружа.

Не претерујући у придавању сувише велике, пресудне важности оперативном маскирању у припреми и извођењу операција, биће ипак потребно да се изнесе један поглед на улогу и рад команданта и штаба у односу на оперативно маскирање. Као што је познато, командант оперативне јединице доноси своју општу замисао о операцији на основу мање или више детаљне процене ситуације. Та замисао садржи добро познате елементе. Међутим, ако се њоме не

предвиђа и обмана непријатеља, тј. идеја да овај не открије место, време и циљ операције, онда је замисао унапред осуђена на већи ризик у односу на циљ операције. То значи да командант оперативне јединице, кад год му то ситуација дозвољава, треба да стави до знања одговарајућим¹⁾ органима штаба какво погрешно обавештење жели да пружи непријатељу да би га обмануо у односу на стварну замисао операције. Према томе, *обавезно је да постоји одређена идеја обмане која се касније разрађује као низ мера и дејстава оперативног маскирања.* Њу начелно даје командант оперативне јединице у складу са основном замисли, односно одлуком о употреби јединица.

Да ли је потребна ова идеја, односно замисао о оперативном маскирању (уколико се оно организује)? Ако се узму у обзир сав значај маскирања за успех операције и последице које небрига о том питању може да изазове, онда се лако долази до закључка о корисности и нужности такве замисли. Сем тога, оперативно маскирање у свакој операцији (где се може применити) претставља врло сложен комплекс питања, па уколико се не створи основна замисао, оно се неће моћи ни правилно ни најцелисходније организовати.

Замисао о оперативном маскирању не треба разматрати као нешто посебно, издвојено од опште замисли. То је у суштини део идеје, део опште замисли, који има искључиво тај циљ да се извођење опште замисли обезбеди обманом непријатеља, да се омогући постизање изненађења и да се створе што повољнији услови за почетак и ток једне или више операција. Управо, због тога и можемо замисли о оперативном маскирању дати место у склопу опште замисли команданта.

Ако овако одредимо улогу команданта оперативне јединице у погледу стварања идеје оперативног маскирања, онда се намеће питање: на основу чега командант оперативне јединице може да оформи идеју за оперативно маскирање? Основа за то свакако је она општа процена ситуације из које пониче и општа замисао. Дакле, рад команданта оперативне јединице у односу на стварање идеја за оперативно маскирање обухвата процену познатих елемената. Међутим, може се поставити питање у коме обиму и шта цени командант да би могао да да идеју за оперативно маскирање. У највише случајева то ће бити *кратка разматрања* у односу на питања:

1. — Да ли старија оперативна јединица планира оперативно маскирање, где и у које време?

2. — Колико времена има на располагању и, с обзиром на то, каква се врста обмане може применити?

3. — Земљиште на нашој и непријатељској страни, шта оно и где нуди за реализацију идеје обмане у вези са задатком јединица?

По првом питању мора се сагледати потреба за применом оперативног маскирања. Понекад, ако старија оперативна јединица преузима мере оперативног маскирања, нижа оперативна јединица ће,

¹⁾ Под овим треба подразумевати све органе у једном штабу који учествују у планирању оперативног маскирања. То су најчешће: оперативни и обавештајни органи и неки од начелника родова војске и служби.

према ширини фронта, предузети или не и своје мере оперативног маскирања. Основно је усклађивање своје идеје са идејом старијег команданта. Ако пак старији командант оперативне јединице не предузима никакве мере оперативног маскирања, или се те мере држе у највећој конспирацији, командант ниже оперативне јединице треба да упозна претпостављеног команданта са својом идејом обмане.

Командант цени време за предузимање одговарајућих мера оперативног маскирања у смислу разматрања могућности да се оствари таква идеја оперативног маскирања којој расположиво време дозвољава најбољу реализацију. Ако је време кратко, оријентише се само на такву обману за чије реализовање не треба спроводити низ међусобно усклађених дејстава разних родова војске, већ једног одређеног вида или рода војске. У противном, може предвидети такву обману која захтева дуже припреме и рад више органа, јединица и средстава.

При процени земљишта командант јединице размишља о правцу, односно отсеку где жели да непријатељ „удари у празно“. То значи да у односу на свој главни удар, односно своје тежиште одбране, или, боље рећи, идеју маневра, сагледа и изабере такав земљишни отсек који ће му омогућити слободу маневра главним снагама под претпоставком да главне снаге непријатеља буду ангажоване на правцу где се реализују мере и дејства оперативног маскирања. Избор земљишног отсека на коме ће се реализовати идеја обмане, као и каква ће идеја обмане да се изабере — то су уствари два тежишна питања у процени ситуације од стране команданта при доношењу идеје за оперативно маскирање.

Каква је при томе улога штаба? Штаб, посебно оперативни орган, може да учествује и у стварању идеје оперативног маскирања (али не мора), а затим је обавезно разрађује, тј. спроводи у дело. У савременим условима, у циљу штеде у времену, често ће оперативни орган штаба извршити процену и времена и земљишта, тј. баш оних елемената које, како је напред истакнуто, треба да разматра лично командант оперативне јединице. Но, и у том случају ипак је командант оперативне јединице тај који, пошто саслуша закључке и предлог о оперативном маскирању, доноси коначну одлуку усвајајући или мењајући предложене идеје. Он мора сагледати да ли је идеја за маскирање у складу са општом замисли операције. Дакле, оперативни орган може бити творац идеје, али без одобрења команданта она се, разумљиво, не може спроводити. Остали органи штаба најчешће су само разрађивачи идеје оперативног маскирања у своме домену рада.